

Yttrande

Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (SOU 2018:88)

Svenska kyrkans yttrande utgår från kyrkans teologiska reflektion om människans värde och värdighet. Som skapad till Guds avbild har varje människa ett värde och en värdighet som inte får kränkas eller förminskas. Med utgångspunkt i kristen människosyn, i ett rättighetsbaserat arbetssätt och i visionen om ett inkluderande samhälle och inkluderande församlingar arbetar Svenska kyrkan och kyrkorna tillsammans med frågor som rör förutsättningarna för att människor med funktionsnedsättning så långt som möjligt ska ha självbestämmande i sitt eget liv, vara fullt ut delaktiga i samhällslivet och ha jämlikhet i levnadsvillkor.

Regelbundna samråd genomförs mellan Svenska kyrkan och funktionsrättsrörelsens organisationer. Funktionsrättsrörelsen beskriver hur tillämpningen av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, har försvagats och hur lagstiftningens ursprungliga intentioner urholkats genom framdrivna domar i olika frågor, som ytterst påverkar enskilda människors dagliga livsföring.

Svenska kyrkans yttrande

Svenska kyrkan avstyrker betänkandet i sin helhet, med undantag av förslaget om ett samlat statligt ansvar för assistansersättningen, som Svenska kyrkan stödjer. Svenska kyrkan menar att nya utredningar behöver tillsättas i de separata frågorna i syfte att stärka LSS som väsentlig rättighetslag och därmed återupprätta de ursprungliga intentionerna med lagen.

Skälen för Svenska kyrkans yttrande

Svenska kyrkan menar att utredningens ursprungliga direktiv om besparingar inom assistansersättningen i hög grad har fortsatt att prägla de resonemang som förs i betänkandet, trots att nya direktiv givits. Det för remiss utsända betänkandet har redan några år på nacken och ett antal av betänkandets bärande förslag ingår inte längre i remissen.

Svenska kyrkan menar att de förslag som rör den personliga assistansen och andra insatser inom LSS riskerar att kraftigt försämrats genom de förslag som betänkandet lägger fram. Den insats som framförallt är utredd är personlig assistans utifrån direktivet om att stävja kostnadsökningar inom assistansersättningen och utreda möjligheterna att begränsa antalet användare och timmar. Flera av betänkandets förslag har redan dragits tillbaka. De skulle ha lett till att grupper som tidigare beviljats insatsen personlig assistans hade förlorat denna och att personlig assistans blivit en så snäv och smal insats att allt färre personer med behov av sammanhängande och kompetent stöd kunnat kvalificera sig till den.

Svenska kyrkan anser att betänkandets förslag inte bidrar till att människor med omfattande funktionsnedsättningar ges förbättrade möjligheter till självständighet och delaktighet. Enligt kristen tro är människans grundläggande identitet att hen är skapad, kallad och älskad av Gud och har en

inneboende värdighet som ska respekteras. Människovärdet är knutet till vars och ens existens. Utifrån denna grundläggande identitet ges varje människa en integritet och autonomi med rätt att utöva sin frihet och fatta beslut i sitt liv i den utsträckning som hen har förmåga till. Kristen människosyn hävdar att varje människa är medskapare i sitt eget liv och har viktiga bidrag till samhällsgemenskapen - oavsett förmåga.

Svenska kyrkan ser dock positivt på förslaget att staten får det fulla ansvaret för insatsen personlig assistans. Ett samlat statligt ansvar för assistansersättningen kan bidra till likartade bedömningar över landet och därmed ge bättre förutsägbarhet för den enskilde vid prövning för att få del av insatser.

Svenska kyrkan vill betona vikten av att samhället genom sina välfärdssystem kan garantera bistånd och stöd åt människor när de befinner sig i utsatt läge. Kristen tro reflekterar över den existentiella sanning som innebär att sårbarhet är en del av människans livsvillkor. Allt mänskligt liv är sårbart och alla människor är sårbara. Sårbarhet är inget som skiljer ut människor som lever med funktionsnedsättning. Att fokusera på personen i stället för den nedsatta funktionen ger möjlighet att uppfatta att alla människor har färdigheter och gåvor som gör att man kan svara mot sina livsomständigheter, oavsett vilka villkor man lever med. Varje människa har gåvor som andra människor behöver. Detta sagt utan att förneka eller förminska den smärta och de svårigheter som det ofta innebär att leva med en funktionsnedsättning. Oavsett alla enskilda omständigheter innebär funktionsnedsättningar att vissa livsmöjligheter försvinner och inte kommer tillbaka.

Svenska kyrkan vill understryka att den svenska staten genom sitt tillträdande av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har gjort ett folkrättsligt åtagande att säkerställa rättigheterna för människor med funktionsnedsättning. Med det åtagandet följer för staten en rad skyldigheter att inte begränsa eller försvaga redan givna rättigheter. Politiska prioriteringar ska göras i ljuset av konventionens principer och lagstiftning ska utformas och tillämpas på ett sätt som säkerställer skydd för de rättighetsbärare som omfattas av konventionen. Det är Svenska kyrkans bedömning att betänkandets förslag inte bidrar till att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för en betydande del av de människor som ingår i personkretsen för LSS.

Svenska kyrkan vill understryka betydelsen av att människans värde och värdighet inte kan relativiseras med hänsyn till exempelvis en majoritets intressen eller utifrån att insatser för människors välfärd kan bli kostsamma för samhället. Detta gäller inte minst i ett läge när coronapandemin och dess följdverkningar utmanar såväl folkhälsan som samhällsekonomin och välfärdssystemen. I ett samhällsekonomiskt kritiskt läge finns alltid risken att redan utsatta grupper drabbas av ytterligare försämringar. Det är också väsentligt att samhället säkerställer tillförlitliga former för ett systematiskt kvalitetsarbete kring LSS-insatser i kommunerna och en aktiv tillsyn från ansvarig myndighet för att säkerställa kvalitén i insatserna och motverka missbruk och felaktigheter. Detta, inte minst, för att behålla förtroendet hos var och en för den aktuella lagstiftningen. Detta betänkande liksom slutbetänkandet i utredningen Framtidens socialtjänst, *En hållbar socialtjänst* (SOU 2020:47 sid.498), pekar på att kommunerna i många fall saknar tillräckliga resurser för att prioritera ett systematiskt kvalitetsarbete och en kunskapsbaserad verksamhetsutveckling.

Svenska kyrkan vill också understryka betydelsen av att LSS liksom tillämpningen av lagen utgår från en holistisk syn på människors komplexa behov. Samhällets funktionsrättspolitik ska bidra till att människor som lever med omfattande funktionsnedsättningar ska kunna leva så normala liv som möjligt och känna tillit till att ha kontroll över sina möjligheter och förutsättningar. Ett holistiskt perspektiv på den enskilda människans liv och behov och individens upplevelse av att ha inflytandet över sitt eget liv bidrar till människors existentiella hälsa. Svenska kyrkan menar att betänkandets förslag om stora inskränkningar i insatsen personlig assistans skulle ha inneburit att grupper, som

tidigare haft denna insats, vilken svarat mot komplexa och omfattande behov, i stället blivit hänvisade till andra insatser, som riskerar att ha sämre träffsäkerhet, flexibilitet, kvalitet och förutsägbarhet. I betänkandet finns förslag till eventuella nya insatser som skulle kunna införlivas i LSS för att förbättra kvalitén på insatserna, men dessa behöver utredas ytterligare.

Svenska kyrkan menar att befintlig utredning ska läggas åt sidan och att nya utredningar tillsätts för enskilda delar inom LSS. I detta nya utredningsarbete behöver i än högre grad brukarorganisationer och människor som i sina egna liv berörs av lagstiftarens förslag inkluderas. LSS är en rättighetslag och innebörden i uttrycket ”inte om oss utan oss” utgör ett fundament i ett rättighetsbaserat arbete. I ett fortsatt utredningsarbete kring olika LSS-insatser bör således fler företrädare för de människor som är brukare av LSS-insatser inkluderas i utredningarnas expertgrupper. Vi menar att utformningen och tillämpningen av LSS och assistansersättningen ytterst är en demokratifråga och en fråga om social hållbarhet. Social hållbarhet förutsätter och bygger på människors reella möjlighet till inflytande och delaktighet i samhällslivet.

Barnkonventionens artikel 12 säger att barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barns egna röster ska vara en del av det beslutsunderlag som ligger till grund för en analys för att komma fram till barnets bästa i besluten. Detta kan till del ske genom brukarorganisationer som företräder barn och unga, men framförallt genom inhämtande av barns egna synpunkter genom till exempel barnhearings. Svenska kyrkan har positiva erfarenheter av att lyssna på barns egna synpunkter inför beslut och ser att detta kan ske i det fortsatta utredandet av LSS.

Uppsala 29 oktober 2020

Antje Jackelén
Ärkebiskop, ordförande

Gunilla Hallonsten
Avdelningschef